

CHINA'S BUITENLANDSE POLITIEK: VOORAL NIET OPVALLEN

MAAR BEIJING NEEMT MEER VERANTWOORDELIJKHEDEN

(GPD, 13 maart 1998)

China's vice-premier en minister van Buitenlandse Zaken Qian Qichen (70) gaat met pensioen. In zijn tien jaar als topdiplomaat veranderde China van internationale paria tot een van de populairste bestemmingen voor ministers, premiers, staatshoofden en zakenlui. Qian wil niet alleen herinnerd worden als een kundig diplomaat, maar ook als een mild bestuurder: donderdag, tijdens zijn laatste persconferentie kondigde hij ook aan dat China een belangrijk VN mensenrechtendocument zal ondertekenen.

(Door Jan van der Made)

BEIJING (GPD) Tijdens de viering van de veertigste verjaardag van de Volksrepubliek in oktober 1989, was de hoogste aanwezige buitenlandse leider Egon Krenz, de opvolger van de Oostduitse communistische partijchef Erich Honecker. Het was een paar maanden na het bloedbad van Peking en het westen had zijn afkeer duidelijk gemaakt door sancties, protest en het opschorten van diplomatieke contacten. Acht jaar later lopen buitenlandse staatshoofden Peking's deuren plat.

Het eerste bezoek van een Amerikaanse president in negen jaar staat op stapel. Relaties met de Europese Unie zijn intensief en op regionaal gebied krijgt Peking respect als rots in de financiële branding van de Aziatische monetaire crisis. Dit succes moet voor een groot deel worden toegeschreven aan het kundig manoeuvreren van Qian Qichen. Zijn taak om in het buitenland het neerslaan van een democratische beweging te verdedigen ('het tot rust brengen van de antirevolutionaire opstand was juist') viel hem niet makkelijk. Temeer daar Li Peng - die als premier in mei 1989 de staat van beleg afkondigde die leidde tot het bloedbad - direct verantwoordelijk was voor de verslechtering van de relaties tussen China en het westen.

Bij de wederopbouw van de diplomatieke betrekkingen werd Qian verder gehinderd door het slepende probleem over Taiwan, het faillissement van het communisme in Oost-Europa en het uiteenvallen van de Sovjet Unie. Qian bleef koppig vasthouden aan de officiële lijn van de Chinese diplomatie: geen inmenging in binnenlandse aangelegenheden door derde landen en het één-Chinabeleid ('Taiwan is een onafscheidelijk deel van China'). Maar hij combineerde dat met een persoonlijke benadering, een warme handdruk en gevoel voor humor.

Als lid van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties onthield China zich meestal van stemming, behalve als China's eigenbelang ermee was gemoeid. Zo werd in 1996 een veto uitgesproken tegen VN-hulp voor Nicaragua omdat dit land diplomatieke betrekkingen onderhoudt met Taiwan.

OPEN DEUR

Toen in 1992 China's 'open deur-politiek' een nieuwe impuls kreeg, werd Qian's werk makkelijker. Gelokt door de vermeende miljardenmarkt kwam een enorme stroom van buitenlandse hoogwaardigheidsbekleders op gang, met in hun gevolg delegaties van soms honderden zakenlui. Door de vergrote kans geld te verdienen in China werd het voor

Peking's diplomaten ook makkelijker westerse zakenlobbies te gebruiken hun regering ervan te weerhouden kritiek te uiten op China's mensenrechtensituatie.

Zo koppelde Clinton in 1995 de jaarlijkse verlenging van de 'meestbegunstigde handelsnatie' los van de eis tot verbetering van China's mensenrechtensituatie. De Europese Unie gaat nog een stap verder: tijdens de jaarlijkse zitting van de mensenrechtencommissie van de VN, aanstaande week in Genève zal het geen motie ter tafel brengen die China kritiseert.

Om het westen te 'belonen' voor deze stappen heeft Qian donderdag aangekondigd dat China 'zich voorbereidt de VN-Conventie inzake 'Civiele en Politieke Rechten' te ondertekenen. Wat dit concreet betekent is echter niet duidelijk. China ondertekende reeds 17 andere internationale mensenrechtenverdragen; de laatste was de 'VN-Conventie inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten' in oktober vorig jaar. Maar die laatste werd nooit geratificeerd door het Nationale Volkscongres.

Het is nog niet duidelijk wie de opvolger zal worden van Qian Qichen. Een kandidaat is mevrouw Wu Yi, die zich als minister van Buitenlandse Handel en Economische Samenwerking (MOFTEC) een uiterst kundig onderhandelaarster heeft getoond. Andere kandidaten zijn vice-minister van Buitenlandse Zaken Tang Jiaxuan of diens collega Liu Huaqiu. Aanstaande woensdag zal het Nationale Volkscongres haar stem uitbrengen over de opvolger van Qian Qichen.

© Jan van der Made